

KVÁLTO SZÓ

TARTALOM

László Dezső: Városi gyülekezeteink sorsáról. — „IGY SZÓL AZ ÚR.” Cziczák János: Legyőzött az Isten! — Dr. Cziczák János: A 'szász evangélikus egyház ifjúsági munkája. — Kovács Lajos: Az unitárius és a baptista egyházak ifjúsági munkája. — EGYHÁZUNK MUNKÁJA. Nyári konferenciáink. — Kocsis Sámuel: Üzvélygi kirándulás. — KERESZTYÉN KRITIKA. ő.: Látási hibáink. KÉZ A KÉZBEN. Nyári konferenciáink. — IRÓDALOM ÉS MŰVÉSZET Szabó Géza: Az első Országos Magyar Protestáns Egyházzenei Konferencia. — HIREINK.

KERESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1937

Megjelent!

Megjelent!

A mi dalaink

második bővített kiadása. Ára 10 Lei.

Megjelentek!

Megjelentek!

Barth Károlytól:

5. Isten Igéjének szolgálata.

6. A reformáció mint döntés.

7. Isten akarata és a mi kívánságaink.

Fordította: Pilder Mária. Darabonként 10 Lei.

8. A ref. tan, annak lényege és feladata.

Fordította: M. Nagy Ottó. Ára 18 Lei.

Barth Károly feleletei előadásával kapcsolatban feltett kérdésekre.

Összeállította és részben fordította: M. Nagy Ottó. Ára 10 Lei.

Az egyház jelene és jövője.

(Három előadás.)

Irták: Barth Károly és Révész Imre. Ára 35 Lei.

Isten kegyelmi kiválasztása.

(Négy előadás az eleveelrendelésről.)

Irtá: Barth Károly. Ára 35 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron
előállítva ára: **200 Lei.**

Zengjen hálaének

A VII-ik bővített kiadás tartalmazza a régi énekeken kívül a
pályadíjat nyert IKE indulót, valamint 25 újabb éneket. Ára 10 L.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XI. ÉVFOLYAM

1937. SZEPTEMBER.

9. SZÁM.

Városi gyülekezeteink sorsáról.

Lapunk öntudatosan iktatta be a maga munkarendjébe a városi gyülekezetek kérdéseinek felszínén tartását. Ma, amikor mindenki a falu megmentéséről és megszervezéséről beszél és külön figyelem fordul a lelkipásztorok falusi lelkipásztorokká való kiképzése felé, mulhatatlanul szükség van a városi gyülekezetek kérdéseinek újabb és újabb felvetésére is.

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy híveinknek kb. 30—33 százalékra él városokon, tehát egyházunk egész lélekszámának egyharmadáról beszélünk, amikor erről a kérdésről írunk. Azután nem szabad elfelednünk, hogy falun sokkal kevesebb emberre esik egy lelkipásztor mint városon, tehát emberileg sokkal inkább pásztorolhatók a falusi hívek. Az igaz, hogy sok veszedelmes gondolat terjed falvakon, de ott ezek terjedése is sokkal inkább észrevehető, mint városon és így a velők szembeni küzdelem is sokkal könnyebb. A falusi lelkipásztor ismeri a híveit, mert ismerheti, a városi lelkipásztor erre az esetek többségében nem képes. Egyfelől olyan nagy mezőt kell pásztorolnia, másfelől annyira hullámzik a városi gyülekezet tagjainak élete, ma itt, holnap ott vannak a hívek, hogy nagyon sok család figyelemmel tartása ebből a szempontból is lehetetlen. A háború és az utána következő idők nyomorúsága a városi gyülekezetek életén jobban megjár, mint a falusiakén. Legelső sorban az intelligencia sorai gyérültek meg. Az olyan hivatalnok városok, mint Déva, Szászváros, Máramarosziget, híveiknek lényeges százalékát veszítették el a háború után. Kisebb városok, mint Székelyudvarhely, Kézdivásárhely apadnak, mert nem rendelkeznek olyan eleven ipari élettel, hogy vonzani tudják a faluról kivándorló állástkeresőket. A nagyobb iparral rendelkező Brassó, vagy Medgyes viszont egyre növekvő lélekszámmal dicsőködhetik.

Az intelligencia megrokkandását nyomon követte az iparos elem előtérbe kerülése. De

ezzel kapcsolatban egy szomorú tényről kell megállapítanunk. A régitípusú iparos társadalom tekintélyesebbjeit ott találjuk a városi gyülekezetek presbiteriumaiban, azonban a fiatalabb iparos réteg meglehetősen csekély arányban áll oda egészen öntudatosan az egyház szolgálatába. Továbbmenőleg pedig meg kell állapítanunk, hogy az új „Szakmabeli előkészítésről és az iparok gyakorlásáról szóló törvény” egy-két súlyos rendelkezése még inkább megnehezíti az újabb iparostársadalom kialakulását. Ez a törvény egyfelől megnehezíti az ipari pályákra való bejutást, másfelől nehezíti a szakképzettség megszerzését. A törvény szerint az új tanoncjelölteket felvételük előtt a kerületenként felállítandó pszichotechnikai intézetek vizsgálatnak vetik majd alá. Ez az intézet dönt afelől, hogy ki milyen ipari pályára menjen. Ha valamelyik szakmában túltermelés következik be, az illetékes ipari hatóságoknak joguk lesz megállapítani, hogy kerületenként hányan mehessenek az egyes pályákra. Az ipariskola látogatásának elhanyagolása súlyos mulasztásnak minősítetik. Az új törvény szerint sokkal nehezebb lesz a segédi, majd a mesteri vizsga letétele. E törvény alkalmazása után megtörténhetik, hogy a mi fiaink csak bizonyos szakmákban nyerhetnek kiképzést és ott is csak korlátozott számban. Azt viszont el kell ismernünk, hogy amit mennyiségben veszítünk, megnyerjük minőségben.

A városi gyülekezetek templomlátogatása alacsonyabb, mint a falusiaké és azok, akik nem járnak templomba, sokkal inkább ki vannak téve egyházzellenes hatásoknak, mint falun. Általában városon több veszedelem fenyegeti a híveket, mint falun.

De nem akarom tovább folytatni a veszedelmek és nehézségek felsorolását, inkább az orvoslásról mondom el egy pár dolgot.

Mindenekelőtt a városi lelkipásztorok számát kell szaporítani, amint annak örven-

detes jeleit lehet látni főleg a gyülekezeti hitoktató lelkészek beállításában. De emellett nagyon öntudatosan kell azon is fáradozni, hogy kellő számu, megbízható, az egyház igazi kérdéseivel tisztában levő, világi munkatársa is legyen a lelkipásztoroknak. Utána kell nézni, hogy hol van a mai presbitérium holnapi utánpótlása. Alakul-e a gyülekezet fiatalabb tagjai között az új, elevebb, gazdasági és lelki kérdéseket egyaránt ismerő, a tanácsban és végrehajtásban egyaránt erős, jövő presbitérium? Ebből a szempontból különösen fontos, hogy a gyülekezeti ifjúsági munkában határozottan gondoljunk arra, hogy az abban résztvevő fiakkal megismertessük a gyülekezet egész életét.

Nagyon fontos, különösen ebben a lapban a családi nevelés hangsúlyozása. A mai egyházi előljárók: gondnokok, presbiterek, tanácsbírák miképpen nevelik a családban saját utódjait?

Az új törvény, amelyre fentebb hivatkoztam, két módot ad az egyháznak arra, hogy az iparosság nevelésébe beleszólhasson. A törvény megengedi, hogy az egyházak iparos-tanonciskolákat és tanonc-otthonokat állíthassanak fel és vezethessenek a maguk autonómiján belül. A törvénynek ezzel a rendelkezésével minden ipari élettel rendelkező városi gyülekezetnek élnie kell. Különösen az inas-otthonok feldíltása lenne fontos. Az inast tartó iparosok nagy része örömmel támogatja ezt a gondolatot és szívesen áldoz pénzt is erre a célra, mert érzi az ifjúság iránti felelősséget és szereti, ha a tanoncok megbízható helyen vannak elhelyezve. Ezeknek az otthonoknak és iskoláknak feldíltásában már példát szolgáltatathat a róm. kath., unitárius egyház és a zsidó hitközség is. Meg kell értenünk, hogy rettenetes bünt követünk el, ha ezekkel a lehetőségekkel nem élünk. Csak egy gyülekezetnek kellene ezzel a kérdéssel komolyan szembenéznie és terveit megvalósítania, a többi azonnal példát nyerne.

Végül nagyon fontos lenne, ha egyházunk életét nem néznék állandóan, kizárólag a falu szempontjából. El kell ismernünk, hogy egyházunk egészének egyharmadáról van szó akkor, amikor a városi gyülekezetekről beszélünk. Sajnálatosan kell nélkülöznünk, hogy milyen kicsi a városi életnek, városi munkáknak az irodalma, megbeszélések keretében milyen kevés szó esik a városi gyülekezetek kérdéseiről. Azt gondoljuk, hogy városban minden rendben van. Remélhető, hogy egyházkerületi lelkészi értekezletünk, mielőtt eljutna a szervezés és megindulás első fokozatán, alkalmat ad arra, hogy városaink lelkipásztorai együtt vitassák meg városi gyülekezeteink legfontosabb kérdéseit.

Ez a cikk nem igényel teljességet, inkább ébreszteni akar. Jó lenne, ha folytatásá következnék azok részéről, akik egy-egy városi, gyülekezeti problémát világosabban megláttak.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

„IGY SZÓLAZ ÚR“

Legyőzött az Isten!

(Jer. 20:7.)

A sátán azzal rontja meg a munkánkat, hogy minket az Isten rászédett, megragadott... és legyőzött. Részint azzal vádol, hogy úgyis hiába minden fáradozásunk, másokért vagy magunkért imádkozásunk, nem érdemes semmit sem tenni, a lelki munkát miért végezzük, a velejáró sok idő és energiavesztésért úgysem fizeti meg senki. Részint pedig testben elküldi bujtatóit azzal a megbizással, hogy azt a közvéleményt terjesszék: a lelki munkát végző azt bizonyítja, hogy nincs dolga. „A papnak nincs dolga!“ „Nincs bizony“, erősítette egy másik követ fülem hallatára.

Vád ér ezerfelől s az Isten is legyőzött!

Nincs nyomorúságosabb, mint amikor azt éreztük, hogy látszólag mi győztünk Isten felett. Neki nincs szüksége arra, hogy igazolja magát teremtményei előtt, — de kegyelmének áldott titkait annál inkább felfedi nekünk később. Legvégső ellenállásunk Vele szemben: kegyelmének el nem fogadása, visszautasítása, mit Krisztusban akar ajándékozni. Vele szemben az ember a saját, egyedüli és önálló életét állítja.

Nagy sötétség borul reánk... minden fel fordul bennünk s kavarodás támad: az ember harcol az Istennel — s a végén Isten győz. Már az elején is győzött, csak nem láttuk. Isten győzött könyörületében, hűségében, ragaszkodásában, atyai parancsaiban, győzött igazságában és kifogyhatatlan szeretetében. Győzött abban, hogy Krisztusba vetett hitünket új életre keltette s az ő országa részesévé tett. Átalakította a „rávettél, megragadtál“ lázadás hangját könyörgéssé: „Téríts vissza Uram magadhoz és visszatérünk...“ (Jer. sir. 5: 21a.)

Isten fénye ragyog bele éjszakánkba: Krisztusban, megváltásában fénylik a világosság. Ott világlik most, hol előbb a bűn fekete árnya, hitbéli fáradtság nyomasztása, öngazságság, téltenség, lankadás sötétsége honolt. A bűn által megfertőzött földi poklunkat, Jézus „nem e világból való“ birodalma váltja fel. Emberiesebb élet óhajításunkat a megszentelt ember Istenbe vetett hite, ragaszkodása szorítja ki. Az elvetétsége miatt aggódó lélek kegyelmet kapott.

S mindez azért, mert győzött az Isten.

Czirják János.

Nyaralók temploma. A Balaton melletti Agárd üdülőtelepének állandó nyaraló közönsége három évvel ezelőtt elhatározta, hogy közös ág. ev. és ref. templomot építet. A terv ezen a nyáron valóra vált: június 27-én Dr. Ravasz László ref. és Dr. Kovács Sándor ág. ev. püspökök templomot felszenteltek és átadták rendeltetésének. Az üdülő telepen kb. 100 protestáns család nyaral 300 lélekszámmal.

A szász evangélikus egyház ifjúsági munkája.

„Hogyan munkálkodnak más egyházak az ifjúság között” című előadásorozatból nekem a szász evangélikus ifjúsági munka ismertetése jutott. Ez a munka eddig nem tapasztalt zsákutcába jutott. A mi konferenciánk is, s az a tény, hogy mi kifelé is nézünk kereső szemmel, más egyház tanácsát és segítségét szívesen vesszük, bizonyítja ezt. A szászok is pont így vannak. De ők már dolgoznak az új terven, mert a régi sok próbálkozás meghiusult, amivel különösen a városi ifjúságot gondozni akarták s újabb módokhoz folyamodnak. (Ifjúsági munka alatt itt mindig a rendes istentiszteleti, vallásórai stb. gondozáson kívüli munka értendő.)

Az egyházi gondozás, az egész ifjúság gondozása, összefogása egy egyházi szervezetbe, csak most van alakulóban, mert hiányát ma érzik leginkább. Városra és falura kiterjesztett egységes egyházi, vagy egyház felügyelete alá tartozó szervezetük nincs, mint pl. nálunk az I. K. E. Mégis nálunk falun nagyon régi keletű szervezetet találunk, városban szinte semmit, ami a falusi szervezethez fogható lenne.

I. RÉSZ.

A városi módszer nem egységes, alkalmak szerint váltakozik. Azt mondhatjuk, hogy az egyházon belül a városok ifjúságát átfogó egységes szervezetük sincs. Az egyházhhoz tartozók is másképpen gondoztatnak aszerint, hogy Erdélyben, Bánátban, Szatmár vidékén vagy Dobruzsában vannak. Az egyházhhoz nem tartozók között (kik városra bevándoroltak) is megindult a munka, kevés sikerrel.

Csak a nagyszombati ifjúsági munkával akarok most foglalkozni, azon szemlélve a városi ifjúság egyházi gondozását. Itt két csoport különböztethető meg: az egyház kebelén belül és az egyház által még nem csoportosított, be nem szervezettek, de gondozottak csoportjára.

Menjünk vissza a múlt századba. A XIX. század eszméinek hatása mindmáig érezhető. Eszerint *egyesület* csakis individuális csatlakozás szabadságán nyugodhat. Szász fiatalság élete a nyugati gondolkozásnak és életmódnak, de különösen a politikainak megfelelően befolyásolta a polgárság széles rétegét: közösségi életet az egyesületeiben éltek, de *fejlett társadalmi formára nem törekedtek*. Feltűnően akkor lehetett ezt látni, amikor a 80-as években a szomszédságok nyilvános jogi hatáskörét az állam megszüntethette s az az a rendeltetési irányzatát is önként feladta vele, ahelyett, hogy azt tovább fejlesztette volna.

Az ifjúsággal csak a *céhek* foglalkoztak, később senki sem, úgy hogy csak az egyesület gondolata tartotta össze. Foglalkozás szerint (volt: Fiatal szász kereskedők, Ifjabb szász iparosok egyesülete) vagy nevelő alkalmak sze-

rint egyesültek, (Torna egyesületek, Guttemplár rend alkoholelleses ifjúsági védelme, Énekzene egyesületek nevelték az ifjúságot.) Nagy része azonban magára maradt s egyházi gondozás meg nem közelíthette.

Mind többen jöttek e század elején Szebenbe a vidékről s ezek az otthoni közösségi hagyományos szervezeti életet magukkal hozták a városba. Háború előtti fiú ifjúságot az ifjúságvédelmi, közösségi gondolat hatotta át s ez jó alkalmat szolgált a gyülekezésre, mit az akkori állam sem tiltott. A világháborúval ez megszűnt.

Háború után Jugendbund jött létre Erdélyben s célja az volt, hogy az összes ifjúsági *egyesületi alkalmakat közös munkára fogja*. A korkülömbőség sok akadályul szolgált, de a fel fogás külömbősége is, mely a régi és újabb tagok között felmerült. Az Énekmozgalomnak sikerült a nehézségeket áthidalni, közösségnevelő erejével a mozgalmas ifjúság szilaj kedélyét fékezni. Mivel az énekkarokat fiuknál és leányoknál egyház által alkalmazott tanár, illetve tanárnő vezette egészen új szellemben, az egész szombati ifjúságot: úgy leányokat, mint fiukat, *az egyházi élet szolgálatára*, rendelkezésére tudta bocsátani. A munkára külön ifjúságot gondozó lelkészt neveztek ki. A külön lelkészek vezetésének áldása nem maradt el, sőt a környezetre is nagyon hatott. (Tornaünnepélyek a hegyek között, hova nemcsak szombati, hanem vidéki ifjak is sereglettek, nagy toborzó erővel bírt; ezt istentisztelettel kezdték.)

A *mai ifjúsági (városi) gondozásnak* sok akadálya van. A szépen megindult egyházi munkát a politikai radikálizmus az ifjúság között csaknem teljesen megsemmisítette. Amikor a szövetségek szerinti elkülönülést s *politikai radikálizmust* hangsúlyozták, a nagyszombati csoport krízisét élte át, amennyiben az egyesületek (iskolai cölusok) által összefogott ifjúság az egyházi vezetést mellőzte, különösen a cölusok érettebb ifjúsága a felheccelések következtében teljesen kimaradt az egyházi csoportokból, (tehát az egyházi csoportot s az egyesületek ifjúsági csoportját külön-külön gondozták, ezenkívül az ifjúság legnagyobb részét a népi közösség, másfelől a romániai német néppárt politikai toborzása kötötte le.) Az ifjak lelki életére nagy kihatással volt a pártoskodás, részint csalódást és elfordulást, részint a *biblia igazságaihoz való menekülést eredményezte*. Ma 30—40 ifjú dolgozik kezében a Bibliával nemcsak maguk között, de azonkívül a vidéken nagy sikerrel dolgoznak különösen a szektákkal szemben.

Az egyház először az összes egyesületeket közös munkára próbálta összehozni, de ez a politika kövén megtört. A kudarc után a városi nővérek egyesülete (*Schwesterschaft*) kezd inkább

működni. Azokat a cselédleányokat gyűjti össze, akik faluról bejöttek. Ezt szintén az ifjúságot gondozó lelkész vezeti. Szolgáló fiukat, vagy az egyesület által még össze nem fogott inasokat és segédeket a falusi mintára a „Bruderschaft“-ba akarták összeszedni, de eddig még nem sikerült. Kevés kárpótlást nyújt az ipariskola ifjúsági otthona, (Jugendheim) a szövetségek által még le nem kötött inasok, segédek közötti munka. Ezt már az iskola igazgatósága végzi. Az egyházi ifjúság gondozásnak reformja a püspöki rendeletet (1934. év 2932 sz. május) figyelembe vette.* A múlt ősszel a népi közösség ifjúsági napja beigazolta, hogy kívánja az ifjúság az ifjúsági nap istentisztelettel való megnyitását, s ha a politikai radikálizálódás megszűnik, nagy a remény az ifjúság egyházi vezetés alá szervezésére. Ifjúsági épület, otthon még hiányzik.

II. RÉSZ.

Térjünk át a *falvak* ifjúságának *gondozására*... Egyházi gondozást már az 1700-as években találunk. A falvak ifjúságának nemes tradícióra való nevelése évszázados kisebbségi

* *Jegyzet.* Az egyházi ifjúsági munka kiszélesítését 1934-ben püspöki rendelettel is sürgették, felhíván a figyelmet arra, hogy az összejövetelek, rendellenekkel szembeni pénzbüntetések legyenek elevenebbek és gyakoribbak. Az ifjúság egyre többet kell kapjon a nemes társaságba járásnál, t. i. az *egyhelyre tartozás érzésének felébresztését*, mely az evangéliumi német ember nevelését szolgálja, — írja Glondys püspök. Enekek, játékok, felolvasások, elbeszélések, sőt táncok gyakoroltassanak, minden feszély kizárásával. Régi német dalok, szász dépdalok, hűségre intó szász népköltemények mérhetetlen kincs forrásai. Társas játékok, ha kevés kiadással járnak, segítségül hívandók a csoportok egyesítése érdekében. Legyen kéznél jó folyóirat is. A felolvasások német mesék-mondák anyagából egy negyed, vagy egy óra legyen. Sohasem fárasztó. Számolóversenyek, vicc-feladatok, általában ami vidámságot, derűt ad, felhasználandók. Összejöveteleket mindig egyházi ének nyissa és zárja. Külön gond fordítandó az ifjak közös vándorlására, hogy hazájuk szépségét közös élmény (ének-játék) között együtt ismerjék meg. Lelkészek és tanítók jöjjenek az Altknecht-Magd segítségére. Az ifjúságot anyagilag kell gondozni, hogy különösen a leányok bizalmas dolgaikat el tudják mondani a „cseléd-ananyáknak“ (Mägdemutter). Alkalmas anyákat kell erre keresni, akik egymást felváltják. A fiuk-lányok közös összejövetelein a cselédanyák sohse hiányozzanak. Önkéntes munkára, munkaszolgálatra (Arbeitsdienst) kell fogni az ifjúságot. A közös munkára könnyen vállalkoznak. Erre alkalom minden egyházközségben van. A presbiteriumnak a kötelessége, hogy ez alkalmat fel is használja s hogy a munka után ünnepi órák legyenek s vig együttléttel végződjön az egyházi föld megművelése, templomkert, temető megdolgozása. Az előbbi munka saját egyházközségükben történik, majd más községekből valókkal együtt munkatáborot alkotnak. Az együttlétnek romantikus külseje sok örömet okoz az ifjúságnak. — Panaszokod a püspök a pártpolitikai magatartásra, amely a falusi ifjúságot is veszélyezteti. „Némelyek pártpolitikai okból a Bruderschaft összejöveteleiről is elmaradnak. Ez az egyházrenddel ellentétben áll, büntetendő“. Városi ifjúság gondozásánál ne forduljon elő, hogy az ifjak a vasárnap délutánokat pásztorolás nélkül s ne együtt tölthessék, akik egy helyre tartoznak. Gondoskodjon a presbiterium s népszövetség vasárnapi otthonról. Az egyházközségek laikus munkásokat kötelesek nevelni.

politikájuk érett gyümölcse. A század elején (1732) már ártikulusokba foglalt szabályok is feltalálhatók. Mint több évszázados tapasztalattal bíró nép kisebbségi sorsban, legtöbb gondot az *ifjúság egyházi és népi nevelésére* fordított. E kettős cél fedte egymást. Egyház és népi feladat egyet jelentett. Annyiban helyes a nép nevelése, amennyiben az egyház keretén belül történik s az egyháznak népfenntartó közösségnek kell lennie. Ez ma talán nekünk furcsán hangzik, de a századoknak nem s az egyházban elsősorban népnevelő, kultúrintézményt lát s ezért támogatja elsősorban.

A falusi ifjúsági munka kerete a „Bruderschaft“ és „Schwesterschaft“, vagyis külön a *fivérek és nővérek közössége*, amelyen keresztül az egyház felügyelete alatt megszervezett ifjúságot Igével táplálják s ami nagyon fontos: fegyelmezik, erejét célszerűleg irányítják, élő keresztyénségre, szülőföldszeretetre s egyháziasságra nevelik. A szervezet, ha néppolitikai is, mégis ha a lelkét nézzük, a keresztyén fegyelmezett élet áldott eszközét látjuk benne. (Lásd 1732 iki szabályzatokat. Nagyszében, Brukenthal Muz. Kvtára.) A szervezet az egyház és nép közötti szoros kapcsolat érdekében van, a szervezet minden tagja tudja, hogy az egyház érte van s ő az egyházért, hogy egymásra vannak utalva s egymás nélkül el sem lehetnek. Segíti egyházát, mert azzal magán segít. Éleltnyilvánulása *egyházhöz kötött* nemzeti felekezeti szempontból.

A Bruderschaft (ill. Schwesterschaft) a 14. életévet betöltött falusi ifjúságot gondozza 24 éves koráig, amikor is a tagok a szomszédság szervezetebe mind belépnek, illetőleg megköszölés, férjhezmenés esetén előbb is. (Tehát a 24 ik életévben minden arravaló életképes fiu vagy lány már családja tűzhelyéhez tartozik, annak alapításakor természetesen megszűnik tagsága.) A Bruderschaft lelkész vezetése, presbiterium felügyelete alá tartozik. Mindenik csoportnak 1—1 szénora van, az u. n. „Altknecht“ (ill. „Altmagd“) (öregszolga, öregcseléd), akik ezt az autonóm ifjúsági szervezetet vezetik, az *ifjúság erkölcsi magatartására*, vasárnap közös megünneplésre vigyáznak. Gondjuk van a vasárnap délutáni játékok, táncok megszervezésére, azok bajnélküli folyására s arra, hogy ünnepeken a fivérek és nővérek nemzeti viseletben járjanak s csak olyan táncban vegyenek részt, mire a lelkész engedélyt adott. Együtt gyalognak, vagy tornajátékokat rendeznek. (A felvételre s érdekes szokásaikra („Zugang“) nézve lásd K. Szó 1936 júliusi számát. Ott további irodalmat is közöl.) Fogadalmat tesznek egymás között, hogy idegen nyelven nem beszélnek, s hogy mindig összetartanak. Aki hűtlen az ösökhöz, azt bojkottálják, közösségükből teljesen kizárják. Kibéküléskor, visszafogadaskor az egész Bruderschaft úrvacsorát vesz. A falusi szervezetet, annak szabályait az

állammal akarták elismertetni. Az állam azért nem fogadta el, mert a szabályzat szerint a Bruderek egymásra pénzbírságot rónak ki, s ítéleznek. Ítélethozatal s vele kapcsolatos pénzbírságot a járásbírság hatáskörébe tartozik s nem a szász egyh. szervezet privilégiuma. A kísérlettel mégsem hagytak fel. A régi szabályzatot megváltoztatva újra benyújtották. Ez egy szóval sem említi a pénzbírságot, de a régi, évszázados mederben folyó szokásokon mégsem lehet sokat változtatni.

*

Összegezve: az evangélikus szász egyház ifjúság gondozásának általános akadály a *egyesületekkel széttagolás, s politikai extrém munka* s hogy az állam nem ismeri el a meglévő szervezetet. Az egyház bízik abban, hogy az állam előbb utóbb elismeri az egyház külön ifjúság-

gondozó munkáját az állami ifjúsági hivatal törvénye mellett. Az ifjúság akkor egy csapásra ki fog józanodni s az egyház karjaiba fut. Erre az esetre az *egyház már készül vezetők toborzással és újak képzésével*, mert számításuk szerint, ahogy a külön egyházi gondozást elismerik, iskolázott, jól képzett ifjúsági gondozókra lesz szükség.

Ha a reménységünk nem teljeseződik be, az a tervük, hogy annál erősebben dolgozzanak a megmaradt keretek között. A viszonyok kiéleződése nem fogja őket készületlen találni, tudják, hogy a munka minden vonalon nehezebb lesz. *Még nagyobb gondot fognak fordítani a bibliaórákra s a laikusok által vezetett vasárnapi iskolai munkára*, az evangéliumi szellemű könyvek traktátusok írására, terjesztésére, ifjúsági istentiszteletek tartására. Dr. Czirják János.

Az unitárius és a baptista egyházak ifjúsági munkája.

Ha a fenti egyházak ifjúsági munkáiról beszélni akarunk, a szükség megkívánja azt is, hogy röviden egy pár olyan általános dolgot is említsek meg, ami nem szorosan a tárgyhoz tartozik, de — az ifjúsági munkát domborítja ki. Teszem ezt annál is inkább, mert az általános ismeret után tudjuk aztán megállapítani azt, amikor a szükség kívánja, hogy a lélekszámhoz viszonyítva aránylag melyik egyházra nézve kedvezőbb ez a munka.

I.

Az *unitárius egyház* romániai lélekszáma — a beszerzett adataim alapján — 72.000 lélek, ez a 72.000 lélek 8 egyházkörre van beosztva. A 8 egyházkör magába foglal 117 anyaegyházközséget, 42 leányegyházközséget. A rendes lelkészek száma 117, akik a nehéz és fizetésellen állapot miatt nagy és súlyos gondokkal küzdenek.

A lelkészképzés a Kolozsváron levő theológián történik. E theológiának ez évben 24 hallgatóját 6 rendes tanár oktatta. A középiskolák száma 2, ahol 10 rendes és 30 helyettes és óraadó tanár neveli az ifjúságot. Tanítóképzőjük nincs. Tanítóik a különböző állami képzőkben és a ref. tanítóképzőkben nyernek kiképzést. Kántori kiképzést azonban csak a theológián szerezhetnek. Az elemi iskolák száma 48, ahol 70 tanító tanít. (Kedvezőtlenebb a helyzet, mint nálunk kb. 15% kal.)

Az egyháznak sem kórháza, sem árvaháza vagy aggenháza nincsen. Csupán Kolozsváron van egy napközi otthona, melyet a Dávid Ferenc egyesület országos nőszövetsége és azok fiókjai tartanak fenn. A Dávid Ferenc egyesület or-

szágos nőszövetségének minden egyházközségben vannak fiókjai.

Az esetleges árvák és aggok a napközi otthonban nyernek elhelyezést vagy pedig a nőegylet fiókjai gondoskodnak róluk.

A napközi otthont a Dávid Ferenc nőegylet országos választmánya vezeti, ugyancsak ez gyakorolja a felügyeletet is az intézmény felett, míg a közvetlen érintkezést, felügyélést és nevelést egy *fizetéses* nőtanító végzi.

Az egyház az ifjúsági munkát tervszerűen már a gyermekkorban megkezdi. A rendes vallásórákon kívül tartani szoktak minden vasárnap délelőtt vagy délután „*gyermekistentiszteletet*”. Ezeket a gyermekistentiszteleteket a lelkész végzi a rendes istentisztelet liturgiája szerint. Ezen istentisztelet végeztével énekelni, tanulni és játszani is szoktak.

Ahol a gyermekek nem magyar tanyelvű iskolába járnak és a vallásoktatást a lelkész nem végezheti, vagy pedig az előbbi istentisztelet megtartása lehetetlen, ott ez a munka teljesen a családra van bízva.

Ezek a gyermekistentiszteletek általában igen látogatottak s ezek megtartása és vezetése teljesen a lelkészre bízott s arról hivatalos vagy nem hivatalos statisztika nem készül.

Minden anyaegyházközségben van „*vasárnapi iskola*”. Vezetője a lelkész és a tanító. Ennek a vasárnapi iskolának a tagja minden elemi iskolát végzett ifjú 18 éves koráig. A vasárnapi iskola van hivatva a templomon kívül az ifjúság vallásos lelki szükségletét kielégíteni. Vasárnap délelőtt vagy délután szoktak összegyűlni az ifjak, akik számára a lelkész istentiszteletet tart.

Vallásos és kulturális kérdések megtárgyalására, egyházi és világi énekek megtanulására, dalkarok és zenekarok alakulására ad lehetőséget „A Dávid Ferenc egyesület ifjúsági csoportja”. Ebbe az ifjúsági egyesületbe tömörülnek szórakozás és tanulás céljából a 14—18 éves unitárius fiúk és leányok egyaránt.

Összejevetelt hetenként egyszer tartanak, ahol az ifjak átlag 65% a megjelenik. Ilyen hivatalosan bejelentett és nyilvántartott ifjúsági egyeslet 75 van. Az egyházközségek 81·5%-ában a csoportok felügyelője, irányítója rendszerint a lelkész. Az összejevetelen együtt vannak a fiúk a leányokkal.

Az egyetemes egyház évenként egyszer ifjúsági konferenciát szokott tartani, ahol minden, az ifjúságot érdeklő lelki kérdéssel foglalkoznak. Ezek az ifjúsági konferenciák igen nagy látogatásnak örvendenek.

Egyházköriként is rendeznek évenként 1—2 ifjúsági konferenciát, ahol különösen a nép fiai számára tartanak különböző vallásos és kulturális előadásokat.

Ugyancsak a Dávid Ferenc egyesület ifjúsági csoportja kebelében történik azon városi ifjakról gondoskodás, akik *iparos* vagy *kereskedő tanoncok*, de a vallásoktatásuk az ipariskolában lehetetlen.

Itt említtem meg azt is, hogy az egyháztanács elvileg kimondotta, hogy az olyan nagyobb helyeken, ahol több unitárius iparos és kereskedő tanonc van és ahol szervezett egyházközség is van, *tanoncotthon* létesít. Ilyen tanoncotthon fog megnyitni — ha valami akadály közbe nem jön — ez év szeptember havában a kolozsvári kollégium internátusában.

Az ifjúság nevelését van hivatva fokozni a sajtó is, melyet az *iratterjesztő bizottság* végez a misszió bizottsággal és a Dávid Ferenc egyesülettel karöltve. Az egyes újságok és vallásos iratok a lelkészi hivatalok útján szerezhetők be.

Folyóirataik a következők: Hivatalos lap az „Unitárius Közlöny”. Tudományos kérdésekkel foglalkozik „A keresztény magvető.” Liturgiális lapjuk az „Unitárius szószék”. Egyháztársadalmi lap az „Unitárius egyház”.

Direkt az ifjúság számára szerkesztett lapjuk a „Kévekötés”, melynek megjelenését bizonytalan időre kénytelenek voltak beszüntetni. Megjelenésükre előfizetőinek létszámát nem sikerült megtudnom.

II.

A baptista egyház két részre tagolódik, u. m. román és magyar nyelvű hívőkre. A magyarok lélekszáma évek hosszú sora óta 10.000-en alól van, — egyik főprédikátoruk bevallása szerint — számuk nem növekedik, inkább apad. A román nyelvű hívők száma 90.000 és a rövid multra visszatekintő missziói munka eredménye már mutatkozik, mert a számuk különösen az ókirályságban növekedőben van.

Ugyancsak a prédikátor kijelentése szerint a baptizmus terjedésének előnyére szolgál a kormány azon rendelete, hogy csak az keresztelhető meg, aki hivatalosan is bejelenti áttérését. Idáig ugyanis az volt a gyakorlat, hogy minden jelentkezőt megkereszteltek, ha hivatalosan még valamelyik más egyháznak voltak is a tagjai és dacára a megkereszteltek nagy számára, mint egyháztagot hivatalosan nem tűnethették ki egyháztagnak. Idők multán pedig nem hajtották végre a megkeresztelésük alkalmával tett ígéretüket.

A romániai baptista egyház *egy szövetségbe* tartozik. A szövetség 22 körzetre oszlik, ami aztán 40 hitközségre tagozódik. A 40 hitközségbe 500 gyülekezet van beosztva (9 lélek is már egy gyülekezet.) Az 500 gyülekezetnek 350 imaháza és mintegy 1000 prédikátora van. Az 1000 prédikátor közül kb. 50 fizetési, 40 félfizetési prédikátor, míg a többi teljesen díjtalanul végzi prédikátori teendőit.

A prédikátorok száma azért olyan nagy, mert prédikátor bárki lehet, aki — szerintük — igaz keresztyén életet él és a gyülekezet azt a prédikátorsággal megbizva.

Ujabbban van Bucurestiben egy román-magyar nyelvű 4 éves szemináriumuk, ahonnan theologailag is képzett prédikátorok kerülnek ki.

Kolozsváron a hivatalosan nyilvántartott magyarnyelvű baptista hívők száma 90. Ennek a 90 léleknek van 2 imaháza, 5 prédikátora. A napokban foglalta el az a hatodik és fiatal prédikátor is állását, aki ez évben végezte el a bucuresti szeminárium utolsó évfolyamát és akinek a 90 lelket számláló gyülekezet saját erejéből havi, lakás nélküli 3000 lejes fizetést biztosít.

Azt nem tudom elhallgatni, hogy az 50 hívő lelket számláló székyehidi gyülekezetben van a baptista árva- és aggmeház, ahol jelenleg 9 árva gyermek és 12 aggastyán részesül gondozásban. Ezekre a prédikátorok által kiképzett diakonusok és diakonisszák ügyelnek fel. Az árvaházat a magyar nyelvű baptisták adományaiból tartják fenn. (Ehez viszonyítva nekünk erdélyi reformátusoknak 1050 árvát és aggot kéne eltartanunk.)

Az ifjúság nevelését a baptisták is már a *gyermekkorban* kezdik meg kétféle módon: 1. a családban; 2. a gyülekezetben.

1. A családban a szülők a „Nemzetközi biblaolvasó naptár”-ban naponként feltüntetett bibliai leckék alapján tartanak házi istentiszteleteket.

2. A gyülekezetben a vasárnapi iskola keretében, melyet e célra kiképzett fő- és segédtanítók, illetve tanítónők vezetnek. A vasárnapi iskola tanítóit a prédikátorok képezik ki. A vasárnapi iskolát mindig az imaházban tartják. Ideje változó. Itt tanulják meg a gyermekek az egyházi énekeket és fontosabb imákat is.

A serdültebb ifjúsággal a „*Fiatalok egylete*” kebelében foglalkoznak. Fiúk, leányok rendszerint vegyesen gyűlnek össze vasárnap délutánonként az imaházba, ahol az *általuk választott elnök* a „Nemzetközi bibliaolvasó naptárában” előírt textus alapján vezeti le az *egyleti órát*. Itt egyenként imádkoznak, szavalnak, felolvasnak vagy esetleges ének- és zenekarokkal szereznek.

Az ezekre való előkészület a „*férfi kör*” kebelében történik, ahova hetenként pontosan eljárnak és ahol a megfelelő útmutatásokat megkapják. A férfi kör összejöveteleken is részt vesznek az ifjak. Rendszeres programja a következő: ima, tanítás és a fiatalok próbáinak ellenőrzése. Az egyes férfi körök bibliai nevekkel vannak megnevezve. (Pl. József, Péteregylet. Az ifjak az egyleti órákon pontosan megjelennek. Az igazolatlanul távol maradókat felelősségre vonják.

A fentiekből kitűnik tehát, hogy a baptista ifjak nemcsak a saját egyleti órájukon, hanem a férfi kör összejövetelen is részt vesznek.

Magyar nyelvű *folyóiratuk* három van. Az ifjúság mind a hármat szeretettel olvassa. Az egyház hivatalos lapja a „*Szeretet*”. Egyházi kérdésekkel foglalkozik az „*Üdv üzenet*”. Direkt az ifjúság számára szerkesztett lap pedig az „*Ifjúsági élet*”. Iratterjesztésük nincs. Más könyv vagy sajtótermékeiket a református iratterjesztési szerzik be.

Meg kell említenem végül azt, hogy az olyan helyeken, ahol szervezett gyülekezet van, a prédikátor az iskola órarendjében feltüntetett időben és óraszámában az illető osztálynak megfelelő anyagából akadálytalanul tartja a vallásórákat. Ahol a lélekszám kevesebb, ott a vasárnapi iskola keretében történik a vallásoktatás.

Ime ezeket tudtam meg e két egyház ifjúsági neveléséről és munkájáról. És ha ezek felsorolása után átgondolom ezen egyházak — különösen az utóbbi — ifjúsági munkáját, bizonyos mértékben szégyen fog el, hogy mi az „erősebb”, milyen „gyengék” vagyunk.

És szeretném, ha minden református megértené az idők jeleit, amely őt az egyházához küldi munkásul.

Szeretném, ha ifjaink ne csak énekelnék, hanem be is töltenék az egyik szép énekünk szavait, amely így szól hozzájuk:

„Testvéreim óh jöjjetek,
Karja kitarva vár Titeket,
Jézus ölen pihenjete!” Amen.

Kovács Lajos.

A tiszáninnyi ref. egyházkerület 4000 résztvevővel tartotta meg tapolcai konferenciáját. A konferencián a gyülekezetek vezetői és felnőtt tagjai vettek részt.

Egyházunk Munkája

Nyári konferenciáink.

Ez a nyár különösen gazdag volt lelkigyakorlat-szerű konferenciákban és más találkozókkal.

Csombordon előbb fiú, majd leány lelkigyakorlatok voltak. Ez utóbbit követte a székelyudvarhelyi leány és a köpeci közös lelkigyakorlat. Ezekre a találkozókra nagyszámu ifjúság gyűlt össze, hogy meghallgassa, mi Isten üzenete az ifjúsághoz ezekben az időkben. Az ifjúság nagy érdeklődéssel hallgatta az előadásokat és vett részt a megbeszéléseken. Az ilyen találkozásokat illetően felmerült a gondolat, hogy miképpen lehetne biztosítani azok lelki igényeinek kielégülését, akik már többször voltak ilyen összejöveteleken és túl vannak az alapvető kérdések megoldásán, azokéval együtt, akik talán csak most kezdték a mélyebb kérdések iránt érdeklődni. Az ifjúság vezetőinek mindenesetre világosan kell látniuk, hogy ma már nagy különbségek vannak azok között, akik a közös találkozásokra összegyűlnek. Néha egy-egy idősebb résztvevő a maga finomabb részletekbe vágó kérdéseivel elveszi az alkalmat, hogy egyszerűbb lelkék is megszólalhassanak.

Két fontosabb lelkipásztori találkozó is volt Csombordon ill. Nagyenyeden. Előbb a lelkészek baráti társaságának konferenciája folyt le Nagyenyeden, majd a Lelkeszi Ertekezlet nyári üdülőtanfolyama Csombordon. A két találkozó után öröm volt látni, hogy mennyi gondolat átment a baráti társaság programjából az egyetemes lelkipásztori életbe és az egész lelkipásztori társaság gondolkodása és munkarendje milyen gyökeres változásokon ment át az utóbbi időben. Kétségkívül állanak fent különbségek lelkész és lelkész között a kor, theologiai nevelés, elhelyezkedés, munkakör stb. szerint, a nyári lelkipásztori találkozók után azonban azt kell mondanunk, hogy hitvallás szerinti hivatástudatára eljutott lelkipásztori közösségekben ezek a különbségek ma már elenyészően csekélyek lesznek a közös szolgálat alapvető azonossága előtt. Annál inkább egységes lehet a lelkipásztorok közössége, minél inkább meglátja minden lelkipásztor azokat az alapokat, amelyeket hitvallásunk fektetett le a lelkipásztori szolgálatot illetően.

A kisebb, körzeti találkozók közül messze kiemelkedik és példaképpen állhat az egész egyház előtt a marosi egyházmegye lelkészeinek Koronkán tartott háromnapos értekezlete. Ennek az egyházmegyének a lelkészei minden évben három napot töltenek együtt, hogy életük és munkájuk alapvető kérdéseit megbeszélhessék.

Vásárhelyi János püspök látogatása Várkuduban. Felemelő ünnepséget rendeztek Várkudu református hívei templomuk félszázados évfordulója alkalmával. Az ünnepségen résztvett Vásárhelyi János püspök, Laár Ferenc kamarai képviselő és Lőrincz János, a széki egyházmegye esperese. A gyülekezet a falu határában fényes fogadtatást rendezett Vásárhelyi János püspök tiszteletére. A fogadtatásra kivonult a görög katolikus egyház képviselője, élén Izai Aurel állami elemi iskolai igazgató-tanítóval, valamint a falu egész református lakossága Konrádi Dániel egyházmegyei tanácsos és a várkudui egyházközség vezetésével. Hasonlóképpen üdvözölte a vendégeket a református nőszövetség, a különböző ifjúsági egyesületek. Vásárhelyi János püspök a gyermekek virágot hintő sorfala között vonult a templomba, ahol ígét hirdetett és ünnepi imát mondott. Istentisztelet után közebed következett, majd délután újra templomi ünnepély. A megható és külsőségekben is impozáns templomi ünnepség után Vásárhelyi János püspök elhagyta a gyülekezetet.

Úzvölgyi kirándulás.

— Csikszentmárton, 1937 július 4. —

Az alcsiki rónaságon harminc—negyven—hatvan református él pástor nélkül egy-egy községben Tusnádtól Szentimréig, Kásztontól Szentsimonig. Mondogatják s mi is gyanítjuk, hogy Alcsik mintegy tizenöt községén kívül sok református van még az úzvölgyi gyártelepen, innen kb. 30 km-re, a hegyek között. Ezelőtt 4 évvel járt is ott Kovács Géza tiszteletes aa., de azóta — ki tudja? — vannak-e még, hiszen a fűrészgéparak is „leépítettek“ s a munkások elszéledtek.

Elindulás.

Sokat ne tévóvazzunk, — gondolom magamban — legjobb, ha helyszíni szemlét tartunk, hogy biztosan tudjuk, van-e, vagy nincs ott református. Szócs Sándor (jogszigorló és kontár-kántor) barátommal elhatározzuk, hogy egy vasárnap itt Csikszentmártonban nem tartunk istentiszteletet, hanem a következő vasárnapot „megreszkirozzuk“ az úzvölgyiek számára. Ami lesz, a' lesz! Szóval elvileg már rendben is vagyunk, csak hogy gyakorlatban husz km.-t gyalogolni nehéz poggyással sokkal nehezebb, mint elvben.

— Sebaj tiszteletes úr! — szól egyik hívünk — kapcsoljuk össze a hasznost a kellemessel! Rendezünk egy kirándulást s elindulunk szekervel a hegyeken át.

— Jól van! — mondom —, ha a szeker összeráz, gyalogolva pihenünk, ha gyalog elfáradunk, a szekeren pihenünk. De mi lesz éjszaka, mert három napon belül nem járjuk meg Úzt. Az éjszaka pedig itt csipős, még júliusban is.

— Viszünk sátrat s minden rendben lesz.

Megindul a kirándulás-szervezés munkálata. Csak hogy az idő nem kedvez, mindennap esik, de kiadósan. Utak, hidak biztosan rosszak. Már látjuk, hogy a társas kirándulásból semmi se lesz. Péntek estére még nincs semmi a kirándulás megszervezéséből, szombat reggel pedig már kell indulni, hogy vasárnap künn lehesünk Úzban. Pénteken reggel még esett az eső, kinek lesz bátorsága kirándulni?

— Mindegy Sándor — mondom barátomnak —, nekünk mennünk kell! Már be is jelentettük a múlt vasárnap, hogy Úzba menetelünk miatt helyben nem tartunk istentiszteletet.

— Kérlek szépen! Menünk kell!

Szaladunk fuvarosért. El is találtuk, mert az öreg „horpac“ készült a sajtért az aklosi juhászathoz.

Szombat reggel hat órakor elindulunk. Az alcsiki rónaságról már felszállt a köd, csak itt-ott foszladozik a tetőn. Szép idő lesz! Eltaláltuk. Hogy fogják banni a kirándulók, hogy nem jöttek el?!

Elérkezünk a hegyek közé. Gyönyörű színben játszik a fenyves hegyoldal a reggeli nap sugarában. A Rugát hágóján leszállunk, hogy a lovak gyorsabban és könnyebben ügethessenek. Fontos, mert az úzi „expresset“ be kell értünk. Azon túl a szekervel nem boldogulhatunk, hacsak a rossz hidaknál szét nem szedjük a szekeret s át nem szállítjuk lóháton, darabonként az Úz patakán. A víz — mondják — vadul zúg a sziklás mederben.

Jobbról-balról a hegyekre meredek, nehéz utak vezetnek. Szegény székely lovak! Szegény székely fuvaros! Istenem! Hogy meg kell küzdeniök az étellel! Ballag a szekér a nagy sziklaköveken. Hadi úton haladunk. Még Mackensen csináltatta a háboru alatt. Valamikor ágyuk dübörögtek végig rajta, most a hit harcát akarjuk itt felvenni.

„Csángliában.“

Kilenc óra körül beérkeztünk „Csángliába.“ Kissé tágasabb völgye ez az 50—60 km. széles kárpitós hegyrengedetnek. Itt-ott egy-egy új ház az oldalban és a völgyben, amott ismét eszékálnak egyet-kettőt, három-négy év óta egész kis falu. Gyimes már szük lett, be-

tölt, ott hagyja és új Gyimest alapít a csiki hegyek szerelmese, a csángó. A csángó palánták már elérik az iskolapadot s azon töpregenek a szülők, hogy az államtól iskolát kérjenek és tanítót. Mondják, hogy a csángó egészen a hegyek belsejében is otthon érzi magát, ahol egy-egy kőszáli sas, szarvas és cammogó medve zavarja csak meg néha a havasok égigérő, szent csendjét.

Útunk egy közelebbi állomása Csánglia végén a Stern úr fűrészgára. Ez dolgozza fel a székely fát a közelben, de innen viszik a Brüller úr gyárába is, sőt a Rosenberg-testvérek úzvölgyi mammuth-gyára részére is nem messzire már döntögetik a fenyőt és bükköt. Tíz óra van, amikor az Úz pataka elején hozzálátunk a harapnivalóhoz. További útunk már fenyőfával van burkolva, mert itt már kőhiány van. Csak az a szerencsénk, hogy fatengelyen megyünk, mert a vasat sokáig megemlegettük volna a döcögők miatt. Fuvarosunk rágyújt, majd odább azt kérdi: Tudja-e tiszteletes úr, miéle gödör az ott balra? Fogalmam sincs — mondom —, de sejtettem, hogy a nagy háboru jön ki a beszédből.

— Hát az bizony három huszárnak a közös sirja, mind a hárman testvérek voltak, átköltöztették őket az úzvölgyi hősök temetőjébe.

Vártam, hogy keresztet vessen, de úgy látszik, nem tartja férfi-emberhez illő dolognak az elérkezéskor nyúlást. Hány ilyen gödröcske lehet az európai kontinensen?!...

Aklos. Az úzvölgyi „express.“

Mozdonysíp üti meg fülünket s nemsokára fel is tűnik a „tölcséres.“ Örülünk, mert csatlakozásunk van s nem kell tovább döcögönnünk, csak kényelmesebb a sineken — ám szegelet! A gépész egy félórányi türelmet kér, amíg egy néhány sinet felszed, ahol már nincs kitermelni való fa. Azalatt, a közeli erdőor lakásán megszállunk — Aklosban —, falatozunk ismét, fél 12 táján, fuvarosunkat az erdőor szives jóindulatába ajánljuk, amíg majd hétfőn az Úr segedelmével visszatérünk. Csomagjainkkal elhelyezkedünk a mozdony szenes kocsijában. Szerencsére itt még fából van a szén és nem kormozzuk össze magunkat. A vasut lejt, úgy, hogy a szenes kocsit a fékes lekapcsolja és magában száguld Úz felé. Veszedelmes út; ha kiszökik a kocsit, bátran búcsút mondhatunk ennek az árnyékvilágának. Egy-egy merész kanyarodónál valóban a rönkök-kocsik roncsait látjuk, amint belezuhantak az Úz patakába. Nem is gondolják, hogy kiszedjék. Van ott még elég gerenda, ahol ezek termettek.

Úgy megyünk, mintha express repítene s déli egy órára már a színhelyen is vagyunk. Senki ismerősünk nincsen, csak annyit tudunk, hogy a főgépész úr evangélikus német ember s számítunk is az ő támogatására, hogy pár nappal ezelőtt levélben erre meg is kértük.

Úzban.

A főgépész úr a legelőkényebben fogad és fél kettőkor már asztalánál ebédetünk úri módra. Beszélgetésbe kezdünk ebéd alatt s megtudjuk, hogy nem is olyan ismeretlen emberek közé jöttünk, mert házigazdánk maga is marosmenti ember, ismeri a Kelemen-havas fűrészgéparait és munkásviszonyait.

Rövid ebédutáni diskurzus után nekifogunk a szóránymunka első és mulaszthatatlan teendőjének: az ismerkedésnek és a statisztika összeállításának. Sorszám, név, foglalkozás, vallás, hány gyermeke van? Ezek közül hány református? Milyen iskolát végzett? Saját házában lakik-e? Konfirmált-e? Mikor született? Hol született? Hány éve van Csikmegyében? Hol tar-

tözkodnak a gyermekek? Adott-e kárunkra reverzális? — Ezek a statisztika rovatai.

Nem is kell messze mennünk, mindenki a gyártelepen lakik. Visít a körfűrész szopránja, tercel a gáter, belkontráz a szalagfűrész, a felsőtercet viszi a gyalugép, olykor-olykor beleszineznek a kismozdonyok síp-betétjei s a baritont adja a dudu. És a munkának ebben a furcsa szimfóniájában hallgat és verejtékezik a főszereplő: az ember. Megérezzük a munka igéjének igazságát: „Orcád verítékével egyed a te kenyeredet, miglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél, mert por vagy te és ismét porrá leszel.” (I. Móz. 3: 19.)

Ady — Baksay — Tyúkodí pajtás.

Az örök magyar név: Nagy János nyitja meg a statisztikát. Tóth, Lakatos, Kerekes és a többi kálvinista magyar nevek következnek. És ezek között a nevek között ott találjuk Ady nevét, Baksaiét és a Tyúkodíét. Milyen nagy nevek! Próbálok kapcsolatot keresni e nagy nevek és viselői között. Tyúkodí állja a sarat a munkában, mint elődje a kurucok táborában. Kedvem kerekedik belegibicelni a verselésbe:

Te vagy a legény Tyúkodí pajtás!

Baksai! Nincs a hegyek közt puszta találkozás.

Ady! Nem terem otthon neked a magyar ugar,
Kenyeret ad nektek a csiki fuvar.

Vérvölgy — Úzvölgy.

— Hová valók maguk Tyúkodí, Szipoly, Balogh?

— Vérvölgyiek — tiszteletes úr.

— Mért hívják a maguk faluját Vérvölgynek?

— Hát, tetszik tudni, ott valami nagy csaták voltak, sok vér folyt ott régen!

S most itt vannak Úzvölgyében, ahol annyi verejték folyik ma... De hiszen bátran lehetne ezt is Vérvölgynek nevezni. De mennyire. Itt van mindjárt a hősök temetője. Ezer és ki tudja hányan nyugosznak ott?! Magyar, román, osztrák, orosz és német egy közös temetőben. Ahol egykor az ágyuk és emberek osztogatták egymásnak a halált, ott most békésen verejtékezik együtt román és magyar, német és zsidó, keleti hitű és református, Mózes hitű és katolikus.

A nagy iskola után, amit a gazdasági válság alatt járt ki a munkás, az a felfogás alakult ki, hogy amit nehéz munkájával keres, abból földet vegyen magának, mert tudja, hogy a fák elfogytak a havasban s akkor mi lesz? Látta, amíg munka nélkül volt, hogy akinek földje van, az mégis csak megél, de nagy baj annak, aki másra szorul.

Vasárnap.

Délelőtt 10 órakor, ahogy megbeszéltük, összegyűltünk a gyártelep óvodájába. Zúgott az ének, hogy alig fért az alacsony teremben. A prédikáció a szeretetnek evangéliumáról szólt, jelen voltak 50—60-an, úrvacsorát vettünk 35-ön, d. u. az Úr házába való vágyakozásról szólt az igehirdetés. Keresztelés is volt. Szűcs Sándor aa. a bibliaolvasás szükségességéről beszélt. Volt ott jelen a reformátuson kívül sok másfelekezetű és nemzetiségű is, mert pap oda ritkán jár s minden lélek szomszár az Ige után. A legvégén beszámolt a tartottunk. Beszámoltunk arról, hogy 76 ref. lelket irtunk össze, de 90—100-ra bátran tehetjük a reformátusok lélekszámát. Tizen még nem konfirmáltak azok közül, akik túlhaladták a konfirmáció korhatárát. Reverzálissal elveszett 2 lélek. Hívaink tulnyomó részben szilágymegyeiek (s ezért indítványozom, hogy a szilágyszolnoki egyházmegye vegye fel e szövetség gondját, vagy valamelyik nagyobb ottani egyházközség, amelyiknek nincsen szövetség és a csikszeredai lelkeslélet egyetértve, lássák el őket hitelesítő iratokkal.)

Búcsúzáskor csak annyit kérdeztek az atyafiak: Mikor jönnek még tiszteletes úr? És én csak annyit felelhettem: Bárcsak lehetne Alcsikban állandó lelkes, mert akkor nem volna szükség hívásra.

Estefelé megtekintettük a vidéket és másnap reggel

indultunk vissza Csikszentmártonba. Aklosban, ahol fuvarosunkat hagytuk, jelenti az erdőőr felesége, hogy ő is református s milyen kár, hogy nem tudta, kik vagyunk, mert ő is bejött volna Úzba úrvacsorát venni, 8 éve nem vett úrvacsorát. Mindre gondoltunk volna, csak arra nem, hogy Aklosban egyetlen román ember lakik s annak is a felesége református. Megérettük a szövetség árva szomorúságát.

*

Ez a szövetség egy ama sok közül, amelyekről csak hírből tudunk, vagy abból sem. Ez a szövetség — bátran állíthatjuk, hogy a szerencsés természetű szövetségek közé tartozik. Tömegben vannak hívaink és alig van vegyesházasság. Így a reverzális veszteség nem sok. A csiki szövetségek átka a reverzális. Ezért halaszthatatlanul szükséges beledézni a református lelkekbe azt, hogy aki reverzálissal elárulja gyermekét s egyházának jövőjét, a legszigorúbb egyházfegyelemben részesül, úrvacsorától eltiltassék, hogyha kikerül az anyaegyházból, ne dobja el olyan könnyen gyermekeinek vallását. Előfordul például, hogy 30 ref. lélek mellett 13 reverzális veszteség van. A csiki nagy mezőre halaszthatatlanul sürgős a munkás, mert más csűrbe fogják takarni tulajdon gabonáinkat. Bizonyosak lehetünk, hogyha más munkamezőkön hűségesek vagyunk, többre biz az Úr, ezek a „többletmunkák” is elvégeztetnek s ezáltal is örömet szerez nekünk az Úr.

Bár minél gyakrabban tehetnének ilyen kirándulásokat!

Kocsis Samuel, s. lelkész.

A presbiteri rendszerű Református Egyházak Világszövetsége négy évenként megismétlődő nagy konferenciáját ez évben Kanadában, Montrealban tartotta június 23—29 között. A gyűlésre az egész világról több mint száz ref. egyház küldötte el a maga képviselőit. Az erdélyi ref. egyház képviselőtársasága Fehér Mihály montreali ref. lelkészt kérte fel. A magyarországi ref. egyházat Dr. Kovács J. István theol. tanár képviselte. A németországi egyház az állam tiltó rendelkezése miatt nem küldhetett képviselőket. A gyűlés különösen azoknak az egyházaknak kérdéseivel foglalkozott, amelyek a politikai helyzet miatt súlyos nehézségekkel küzdenek. A szövetség új elnökéül Dr. Róbert Laird torontói lelkészt választották meg. A következő gyűlés négy év múlva Genfben lesz. A gyűlés kegyeletlen szavakkal emlékezett meg Dr. Antal Géza és Dr. Baltafár Dezső magyar ref. püspökökről.

Az Élet és Munka ker. világszöv. konferenciája Oxfordban zajlott le július 12—26 között. A konferencián 900 képviselő vett részt. A témák az Egyház, Nép és Állam valóságából következő problémákból állottak elő. A gyűlésre a róm. kath. egyház kivételével minden keresztény egyház elküldötte a maga képviselőit. A németországi ev. egyház képviselői politikai okokból nem vettek részt a gyűlésen. A konferencia megalkotta a Keresztény Egyházak Világtanácsát, amelynek feladata az egész világon szemmel tartani az egyházak életét és szükség esetén segíteni a bajba jutott egyházakon.

A magyarországi ref. egyház Országos Lelkes Egyesületének és Országos Presbiteri Szövetségének ez évi nagy konferenciája Székesfehérváron volt augusztus hó végén.

A győri evangélikus egyház cserkészel ezen a nyáron felkeresték azokat a helyeket, amelyekhez a gályarab prédikátorok emléke fűződött. Így tettek bizonyosságot multunk nagy alakjai iránt érzett tiszteletükről.

Az Amerikai Egyesült Államokban az elmúlt évben egymillióval emelkedett az egyháztalálkozó száma. Leginkább a baptista egyház, majd a ref. és ág. ev. egyház gyarapodott.

A madridi bibliaterjesztő az ostrom alatt is helyén maradt és az egy éves ostrom alatt 211.000 bibliát adott el Madridban és az országban.

KERESZTYÉN KRITIKA

Látási hibáink.

1. A halál-lira.

Akármennyire is lebecstül a beszédet az a gyakorlati korszak, amelyben élünk, az igazság mégis az, hogy a beszédnek van a legnagyobb sorsformáló ereje és hatalma a társadalmak kialakulásában és életében. A beszéd keresztyén egyik ember hite vagy hitetlensége megy át a másik ember életébe. A keresztyén egyháznak egyenesen az a megbízása, hogy hirdesse az Isten Igéjét, az életnek megtartó beszédét, hogy annak hallásából hit fakadjon a hallgatókban. A keresztyén egyházat mindig az jellemezte, hogy annál élesebben, erőteljesebben és megfélebbezhetetlenebbül hirdette az Igét, minél sötétebb és nehezebb volt a korszak, amelyben az egyház hívei éltek. Az egyháztörténelemnek éppen az a nagy csodája, hogy a történelem emberileg elviselhetetlen, embertelenül kegyetlen, gonosz korszakaiban Isten Igéje az engedelmes hallgatókban elpusztíthatatlan életerőt sarjasztott.

A mi korunkban általánossá vált már a sópánkodás, jajgatás, az élet sötét oldalainak örökös szemelődött tartása. Az az úri, arisztokratikusan dekadens líra, amelyet a század elején Ady Endre és néhány költő társa képviselt, mostanra érkezett le középosztályunk szélesebb rétegei közé és ottan egészen megfészkelte magát. Most, majdnem két évtizeddel halála után, van Ady Endre aratása. A felbomló élet látása és meghirdetése nála még lírikus különcködésnek látszott, de az nálunk ma már általános közszellemmé vagy hangulattá váltott. Ezen a nyáron több konferencián vettem részt és határozott nehézségekbe ütközött a résztvevők figyelmét az élet negatív oldalairól a pozitívumok felé fordítani. Szüntelenül csak a sikertelenségekről, nehézségekről, bajokról, elviselhetetlen akadályokról folyt a szó, mert mindenki az életnek ezekre az oldalaira van beidegezve. Mindenkinek a gondolkozása a kisebb ellentállás irányába halad, ezért olyan könnyű a másik nehézségeit hallva, újabb nehézségről beszélni, a másik sikertelenségeit látva a magunkét állítani a másik elé. Nagy, belső összeszedésre és fegyelemre van szüksége annak, aki nem a tömeghangulat után akar menni, hanem az élet Igéjének a szolgája akar lenni. Sorsunk jobbra vagy rosszabbra fordulása ott fog eldőlni, hogy tudunk-e fegyelmet gyakorolni saját magunk felett, tudunk-e természetes hitetlenségünk jelei helyett az Isten által mindig nyújtott új lehetőségekről beszélni. Hamis emberi szemünk úgy látja, mintha most lenne az emberi történelem legnagyobb válsága, mintha a mi korunk szörnyűbb próbákkal lenne megverve, mint a tör-

ténelem más korszakai. Azok, akik így, ilyen szuperlatívuszokban beszélnek, nem ismerik a történelem igazi lényegét: mert a történelmi lét mindig válságokkal és nyomorúságokkal teli lét, nincs minőségbeli különbség történelmi és történelmi korszak között. Hányszor kellett csak a mi egyházunkban is újra kezdeni az egész életet: felépíteni a rombadőlt templomokat, felemelni az iskolák falait, helyre hozni a lelkek szörnyű elficamodását? De ezt a munkát őseink hittel végezték, nem arról beszéltek, hogy a feladatok nagysága erejüket meghaladja, hanem arról, hogy az élet Ura parancsolja a neki való engedelmességet, az élet mindenáron való építését.

Elismerem, hogy Isten Igéje is beszél halálról és pusztulásról. Szokás is ma dörgedelmes predikációkat tartani arról, hogy ítélet alatt vagyunk, hogy Isten maga akarja a mi pusztulásunkat. Sőt sokan egyenesen a predikátorokat okolják azért, hogy olyan általános lett az élet borús látása. Ebben a kérdésben azt kell mondanunk, hogy Isten, aki bennünket gyermekeivé fogadott, mindig a kegyelem szolgáltatába állítja az ítéletet. Ítéletében mindig megtérésre szólít fel és a megtérőnek nemcsak igéri, hanem adja is a maga kegyelmét. Az egyház legstürgeőbb feladata éppen ennek a kegyelemnek a hirdetése. Az igazi ítélet az, ha valaki ezt a kegyelmet az élet újra kezdésének biztos alkalmát is visszautasítja és nem él azzal.

Az egyháztörténetének igazi nagy korszakaiban mindig a kegyelemhez való visszavonulás és kegyelemtől való megújulás jellemezte az egyházat. Ma azok a modern, időszerű egyházi emberek: lelkipásztorok és mások egyaránt, akik a korszak általánossá váló halállírásával bátran szembe mennek és megtérésre és új életre hívják Isten népet.

Akinek látását Isten [kegyelme helyre állította, az még a legsötétebb korszakban is az élet ezer új csiráját látja. Ma már több európai országban nem szabad szabadon prédikálni az Igét, börtön vár azokra, akik bátran megállanak Isten akarata mellett. Ma már a legtöbb európai országban nincs kötelező vallástanítás. Vannak országok, ahol egy-egy gyülekezetben senki sem megy vasárnap templomba. Vannak országok, ahol a jobb fizetés ellenére is lelkeshiány van, mert ezt a szolgálatot nem tartják arra érdemesnek, hogy görögnyös útjára lépjenek. Intelligenciánk beteges halállírására hogy rácsafolnak a falvakon és városokon épülő és épült új iskoláink és templomaink.

Ezeket a jeleket azok látják és ilyen jelek azok munkájának nyomában fakadnak, akik emberi sötét látásuk érvényénél erősebbnek itélik Isten szavát és annak parancsát. *ő.*

A Hit és Rend keresztyén világszövetség ez évi konferenciája Edinburghban volt augusztus 2—18. napjain. Ez a konferencia a harmadik nagy találkozója volt ezen a nyáron a ref. egyházaknak.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior

Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Nyári konferenciánk.

Az ifjúsági lelkigyakorlatokkal párhuzamosan július 8—10 napjain Csombordon folyt le ezévi szénior találkozónk. A megbeszéléseken több mint harminc szénior vett részt. Az előadások egy része a *különböző egyházak ifjúsági munkájáról* szólt. Ezek közül kettőt lapunk mai száma le is közöl, hogy szélesebb körben is ismeretessé váljanak. Általában azt kellett megállapítanunk, hogy a többi egyház, kivéve a baptistát, az egyház ifjúsági munkáját csupán ifjúsági és nem keresztyén ifjúsági munkának tekintik. Ez alatt azt értjük, hogy az u. n. vallásos nevelést nem hozza bele az egyház ifjúsági munkájába, hanem elvégzi a templomban vagy a lelkigyakorlatokon és így az ifjúsági munkában magában az ifjúsághoz, mint ifjúsághoz alkalmazkodva inkább kulturális, nemzeti, társadalmi és testi nevelést ad az ifjúságnak. Ezeknek a munkáknak nincsen meg az az evangéliumi alapja, amelyre mi a magunkét szervesen rá akarjuk építeni. Ebből az alapvető különbségből következnek a többiek. Így megértjük, hogy miért olyan kevés azoknak a fiúknak a száma, akiket a mi munkánk érint és miért tudnak a más egyházak olyan sok ifjút együttartani. Másfelől azonban azt is meg kellett állapítanunk, hogy a más egyházak különösen városokon nagyon sokat áldoznak az ifjúságért, mert tudják, hogy milyen sok minden megfordul az ifjúság kézbentartásán és vezetésén.

A megbeszélések másik köre az *újabb törvények* ismertetésére terjedt ki. Ebben a téma körben ismertettük az új büntetőtörvénykönyv egyházakat illető szakaszait, az új mezőgazdasági és ipari törvényt. Az ismertetések lapunkban való közzétételéről is gondoskodni fogunk.

A szabad tárgyú megbeszélések során részletesen foglalkoztunk a *szénior osztály* feladataival. Itt szükségesnek látszott, hogy határozottan leszögezzük a szénior tagság ismerveit. A konferencia alatt többen dolgoztak is egy pár alapvető tétel megállapításán. Ebből a fázisból született meg M. Nagy Ottó fogalmazásában az a tiz tétel, amelyet rovatunkban közlünk is. Ezek a határozott pontok nagyban fogják elősegíteni azt a folyamatot, amelynek eredményeképpen a szénior munkaközösség még határozottabban bontakozhatik ki.

Nagyon alaposan foglalkozott a konferencia azzal az általános *pesszimista hullámmal*, amely újabban annyira a hatalma alatt tartja az embereket. Megállapítást nyert, hogy ez a halálírás pesszimizmus a század első évtizedének dekadenciájából indult ki és az általános helyzetétől felfokozva érkezett középosztályunk szélesebb rétegeihez. A modern vezetőknek már szellemtörténetileg is tul kell jutniok ezen a gondolkodáson. Az Isten előtti komoly bűnbánat, Isten kegyelmének megragadása, az elhívásban adott új küldetés komoly alapot ad minden keresztyén vezetőnek, hogy hittel vágjon neki a mai feladatok szolgálatának. A kulturális kérdések tárgyalásánál tovább folyt a fentebb megkezdett gondolatfonal. Megállapítást nyert, hogy sokkal nehezebb körülmények között is voltak Erdélyben világhírű kulturális munkások. A mi feladatunk a mai modern kultúra igaz értékeinek átközlése a nép felé és a meglevő kulturális értékek felevenítése az újra való köztetés által.

Sok élő gondolatcsira bontakozott ki a résztvevőkben. A konferencia legnagyobb áldása talán az volt, hogy megláthattuk a magunk ifjúsági keresztyén mun-

kánk sajátos jegyeit és megerősödtünk abban a hitben, hogy ezt a munkát tovább kell vinnünk. A szénior munkában az egész egyházat magunk előtt kell látnunk és a teljes egyházi életre kell az ifjúságot nevelnünk.

Az IKESZO. tagja az, aki hiszi és vallja, hogy:

1. az egyház élőtagjaként Isten igéje szolgálatát kell végeznie elsősorban a felnövekvő nemzedék között;

2. az egyház csak ott van, ahol a Jézus Krisztusban testté lett, a Szentírásban bizonyosságot nyert ígét tisztán hirdetik és a sakramentumokat helyesen kiszolgáltatják;

3. az egyház élő tagja Isten igéje alapján az igaz hitet megvallja s Isten Lelke által Isten parancsának engedelmeskedik;

4. az Isten igéjének a felnövekvő nemzedék közti szolgálata csak legközelebb eső, de nem egyetlen terület, éppen azért fel kell használni az ige szolgálatára minden Isten nyújtotta lehetőséget;

5. az ige szolgálata csak Isten parancsa szerint végzendő, a Jézus Krisztusban megjelent kegyelemről és igazságról való üzenet az egyház helyes tanítása szerint hirdetendő minden olyan módon, melyet Isten igéje rendel;

6. az ige szolgálata a Szentháromság egy igaz Istenről való beszéd különböző alakjaiban (igehirdetés, tanítás és bírálat, imádkozás, segítő szeretet és misztériói szolgálat) történik;

7. az ige szolgálatában nem lehet csak szemlélőként állni, hanem Isten és emberek előtti felelősséggel kell azt végeznie és hordoznia konkrét feladatokban kinek-kinek a saját helyén azok között a keretek között, amelyeket az ige mutat a legmegfelelőbbeknek.

8. Az ige szolgálatával az egyház élő tagja egyáltalán eleget tehet:

a) annak az engedelmességnek és szolgálatnak is, amelyre Isten igéje az állammal szemben kötelezi;

b) a nemzethez való tartozásért Isten iránt tanúsítandó hálának és szeretetből fakadó szolgálat itt és most előálló feledatainak is;

c) s Krisztus egy, szent és egyetemes egyházában való hit szerinti egységre törekvésnek és azért való könyörgésnek;

d) a közösségi és egyéni élet különböző területeiről és vonatkozásaiból születő kérdésekben elsősorban Isten országára néző döntésnek és Isten itt és most hangzó parancsának engedelmeskedő hű sáfárkodásnak;

9. mindez a hitvallása kötelezi időnként esetről-esetre a különleges, pontosan meghatározható feladatok és munkák, teendők és kötelesek megállapítására;

10. örömmel kell fogadni mindig, ha Isten igéje alapján a fentieknél jobbra taníthatik.

Csombord, 1937 július.

Fogalmazta: M. Nagy Ottó.

Juhász Máriaát, Juhász Albert nagyenyedi vallás-tanár leányát augusztus 21-én eljegyezte *Szigethy Béla*, külm. utazótítkár. Örömmel és jókivánságunkat fejezzük ki e hír hallatára.

Antal Béla, székelybői lelkész és felesége: Nagy Rózália házasságát az Úr Hajnalka—Julia nevű kislánnyal áldotta meg. Isten áldását kérjük az újszülöttre és szüleire.

Dr. Parádi Kálmánné, szül. Fogarassy Lia június végén vakbél-operáció után fellépett hashártyagyulladásban meghalt. Parádi Kálmán, szénior testvérünk nagy gyászában az egész SzO. nagy részvétellel van együtt.

Kerekes Sándor szénior társunk augusztus elején négy évi tanulás után hazajött a St.-Chrisonai bibliai iskolából, ahol szakavatott ifjúsági vezetővé képeztek ki. Hazajövele nagy nyereséget jelent az itthoni ifjúsági munkának. Valószínűleg Kolozsvárt fog állást kapni és szabad idejében alkalmat nyer az ifjúsággal

való foglalkozásra. Legjobb lenne azonban ifjúsági vezetőnek alkalmazni valamelyik nagyobb városban.

Babos Sándoréktól elég gyakran érkezik levél. Kéri az itthoni testvéreket, hogy a háborus hírek ellenére se aggódjanak miattuk. Onnan nem látszik olyan jelentősnek az egész eseménysorozat.

Bányai Ferenc dési hitoktató elkész augusztus 14-én tartotta esküvőjét Parádi Erzsikével. Két jó egyházi munkás került ismét egymás mellé ezzel a házassággal. Az Úr áldása legyen rajtuk.

Külön is felhívjuk a széniorok figyelmét a Székely Társaság hírvonatunkban közölt felhívására.

Irodalom és Művészet

Az első Országos Magyar Protestáns Egyházzenei Konferencia.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság f. év márc. havának első napján Budapesten országos egyházzenei konferenciát tartott, melyre nagy számmal gyűltek össze szakférfiak és érdeklődők egyaránt, kik a prot. egyházi zene megújításának elodázhatatlan ügyét szívükön viselik. A Protestáns Szemle 1936. évi júniusi száma közli a konferencia egész anyagát. Így a lap alapján módunkban áll a konferenciát ismertetni.

A konferencia a mi számunkra is áldásos volt, mert egyházzenei téren megoldandó azonos feladatainkra mutatott rá.

Nálunk ezelőtt 14 évvel Nagy Károly püspök ismerte fel újra a gyülekezeti éneklés nagy fontosságát. Felhívása, — melyet az újra kibocsátott Ref. Énekeskönyv előszavában tett közzé — nem volt eredménytelen kiáltó szó a pusztában, azóta sokkal többet énekelnek gyülekezeteink és iskoláink. Gyülekezeteink éneklésének mikéntje, a „hogyan” való éneklés, a kántorképzés és theologiai zeneoktatás reformja azonban nálunk is még mindig égető problémák, amelyek elodázhatatlan reformokat és azok keresztülvitelét sürgetik.

Ezért tartjuk szükségesnek a budapesti egyházzenei konferencián hangzott előadások kivonatossá ismertetését, a problémák és tennivalók feltárásával.

Dr. Tasnádi Nagy András megnyitó beszédében a megoldandó *probléma-csoportokat* sorolja fel s ezzel kapcsolatban kiemeli, követendő példaképpen említi az összes magyar ref. gyülekezetek közül a sepsiszentgyörgyi gyülekezet éneklését, melyet kifogástalannak talált művészi szempontból.

Kapi Béla: *Az egyházi zene szolgálata és missziója* c. cikkében a zeneművészet érzelmeit kifejező készségről, a reformátorok szoros zenei kapcsolatairól ír s megállapítja, hogy az énekeskönyveknek az egyház hitvallása mellett azok egyházzenei hitvallójának is kell lennie. A protestáns egyházi zene *eszköz*, melyet az Igehirdetés központosága, az egyh. zene formai felépítése és tartalmi hitvallásszerűsége biztosít. A zene és a kultúra kapcsolatainak fejtegetésében Karl Bernhard Ritter „Sakrament und Gottesdienst” c. munkája nyomán indult el. A kultusz *nem öncél*, mert Isten által kijelentett örök igazságokról tesz bizonyosságot, mely bizonyosságtétel életet és cselekedetet követel. A kultusz az egyházi zenétől azt követeli, hogy az egyház történeti hagyományaitaibon gyökerezzen és az egyház lényegéből fejlődjen ki. A templomi zenének a kultusz egészéből kell kisarjadnia, szolgálnia kell a hívő embert, a közösséget és az örökkévaló Istent. A szolgálat eszközei: a gyülekezeti ének, a karének és az orgona.

Az egyházi zene missziója az, hogy a gyülekezet életének nevelő tényezőjévé váljék. Amellett, hogy személyes kapcsolatot kell teremtenie a hívő és a közösség, a hívő és Isten között, nevelnie is kell. Az egyházi muzsikát szolgálók eleve hívők kell legyenek, mert a

Krisztusban való hit nélkül szolgálatuk sohasem lehet teljes szolgálattá. Az egyházi zene missziója: Isten szolgálata hívő szívvel az Ő dicsőségére.

Dr. Jánossy Lajos az *evangélikus liturgia megújíthatóságával* kapcsolatban az egyházi ének nagy szerepéről, a liturgikus énekről ír s kimutatja, hogy az az egyház külső megnyilvánulásaitól elválaszthatatlan. Az evangélikus liturgia reformjakor nem szabad figyelmen kívül hagyni a gregorián dallamokat. Helyesen utal az öskeresztény himnuszok és sequentia-ének felújítására, ill. az új liturgiába való beleillesztésükbe. Luther hallhatatlan liturgikus érdemeit méltatja és kihangsúlyozza, hogy az énekeskönyvben nem az ének nagy száma a fontos, hanem az, hogy a szöveg dallamával együtt közzételve hamisítatlan legyen.

Vikár Sándor: *A református Énekeskönyv és a gyülekezeti éneklés* c. erőteljes, igen érdekes cikkében először az Énekeskönyv kialakulását ismerteti, majd a legújabb kiadásba bekerült számos hibát és ezek gyászos következményeit sorolja fel. Az Énekeskönyvben található számos hiba kiküszöbölésére, a tanító és kántorképzés gyökeres reformja nálunk is igen égető problémák, melyek sürgős megoldást, rendezést követelnek.

Az evangélikus gyülekezet énekéről Kapi-Krádlík Jenő ír. Az evang. gyülekezet éneke, értékmérője és központi eleme a korál. Cikkirő összefoglalóan ismerteti az evang. gyülekezetek vokális dallamanyagának (létrejöttét) kialakulását, Luther liturgikus reformját, ki a gyülekezeti éneklést állította az istentisztelet középpontjába; majd ismerteti a 17. sz. közepén felbukkanó, a koráldallamokat eltorzító és ellopító kiengyengített éneklési módot. Utal a magyar evangélikus korálkönyvekből hiányzó nyolc eredeti Luther-énekre, felsorolja a korálkönyvbe felvett Luther-szöveges énekeket, amelyek gyarló fordítások miatt használhatatlanok. A korálok eredeti időmértékének helyreállítása szükséges a szöveg és dallam szempontjából. A nemzeti vonatkozású magyar énekek felvételénél a történeti érték a fontos. A népi eredetű korálok kultuszának ápolására hív fel (pld. Minden e földön csak elmulandó... vagy Mely igen jó az Uristent dicsérni... kezdetűek). Ezek az énekek változatos ritmikájuk és eredeti magyar voltuk miatt gyakran éneklendők.

Az orgonaeplítés mai problémáiról Árokházy Béla szól. Ismerteti a németországi orgonareformmozgalom jelentőségét, mely a XX. sz. romantikus orgonaeplítés helyett ismét a XVI. és XVII. sz. barokk orgonáinak hangszínét, sípjainak merevezését, ezek anyagának ötvényét akarja feleleveníteni és meghonosítani. Nálunk erdélyi sajátos viszonyaink és orgonáink azt követelik, hogy az anyagi lehetőségekhez képest jó karban tartassuk az orgonákat s ha új orgona építésére kerül a sor, alapos tervezetet készíttessünk, mert csak jó orgonák mellett nevelődhetik jó orgonás nemzedék.

A kántorképzés problémáit Gárdonyi Zoltán dr. kitűnő élelátással ismerteti. Cikkének lényege ez: „széleskörű, jóindulatú fejlesztő munkára van szükség, mert ez a jövő protestáns egyházi zene fellendülésének legbiztosabb alapja.

Peschko Zoltán a középiskolákban sajnos még ma is gyakran uralkodó vissza és rendkívül káros hatású helyzetre utal, ami az ének-zenetanítás elhanyagolt voltát illeti. Szaktanárok beállítását követeli, mert a jövő zene sorsa nagyrészt a mai középiskolákban dől el. Az egyházi énekek tanítására az eddiginél jóval nagyobb gondot kell fordítani, annyira, hogy középosztályunk igényt támasszon az egyh. zenével szemben. Középiskolai kórusok minél gyakrabban énekeljenek a templom-(kórusán)-ban, de *csakts* komolyértékű egyházzenei kompozíciókat.

Egyházi ének- és zenekari kultúránk fejlődésének lehetőségeit Ádám Jenő fejtegeti. Ez a fejlődés a 60—70-es években megindult, főleg férfiarokkból álló dalárdák előadási anyagának újjászerveésén mulik. A protestáns egyházzenei kultúra alapja a középiskolai rendszeres és odaadó ének-zeneoktatás. A román

katholikus egyházzenei uivón és kóruskultúrán okulva, nálunk is meg kell tenni a kezdeményező lépéseket. A fejlődés lehetőségének alapfeltételei: szakképzett prof. zenei vezetők által irányított egyházi énekkarok, melyek az egyház szellemének megfelelően stílusos műveket adnek elő. A művek kiválogatása és helyes előadása legfontosabb tennivaló e téren. De ez a kántorképzés gyökeres reformjával, a közép- és felsőfokú iskolák zenei nevelésének elmélyítésével érhető el.

Isoz Kálmán az Egyházzenei képzéssel kapcsolatban elsősorban a szakemberek kellő felkészültségét hangsúlyozza és a budapesti Zeneművészeti Főiskola egyházzenei tanszaka protestáns fakultásának átszervezésére vonatkozó gondolatait ismerteti.

Arokháty Béla: Az egyházi zene szolgálatának megszervezését sürgeti, miután összefoglalóan ismerteti az előbbi cikkekben (előadásokban) kifejtett nagy hiányosságokat. Az a megállapítása, hogy „egyházi zenénk területe árván hagyott, gondozás nélküli parlag, amelyen egyházaink mindmáig nem szervezték meg a munkát s egyáltalán nincs meg a céltudatos, szakszerű irányítás” — a mi viszonyainkra is teljes mértékben vonatkozik.

D. Kovács Sándor püspök berekesztő beszédében örömmel állapította meg, hogy a konferencia áldott indítást adott. A két protestáns testvéregyház az egyházi zeneélet megújulásának gondolatában együtt halad a kitűzött célok megvalósítása felé. *Szabó Géza.*

Karácsony Sándor: A mai magyar ifjúság lelki arca.

A Magyar Ifjúság kiadása, 1937. 32 oldal.

Karácsony Sándor, az IKE körökben ismert kiváló ifjúsági vezető újabb tanulmánya az ú. n. ifjúsági kérdés mai állásáról akar beszámolni. A munka nyolc fejezetre oszlik. (Generációs válság, Fogalmi tisztázás, Az ifjúság joga, Az ifjúság nyelve, Az ifjúság művészete, Az ifjúság társadalma, Az ifjúság vallása, Az ifjúság és a pedagogia.)

Mindenek előtt megállapítja, hogy mindig lényeges eltérés volt az apák és fiak között, de az ifjúság mai súlyos nemzedéki válsága miatt a ma fentálló különbségek meg sem állapíthatók. Ahogy a nagyapánk főkérdése, amelybe minden más kérdés torkollott, a nép volt és apáink az *osztály* kérdésével foglalkoztak, úgy áll a mai érdeklődés központjában az *ifjúság* kérdése, mint gyökérvizsgálat. Az öregek a multra irányuló álmodás, az ifjak a jövőre néző látás kategóriájában élnek. A látás tartalma transcendens, az ifjúság tehát a pszichológiai természetű *néppel* és a logikai felépítésű *osztállyal* szemben feltűnően vallásos kor szelleme. Az életet a valóság felé a kereteket biztosító *jog* védi, a mai ifjúság válsága abban tünik ki legvilágosabban, hogy a megelőző kor által teremtetett jogi viszonyok között nem látja a saját életét biztosítva. Ebből következik az ifjúság beteges stagnálása. A mai ifjúság nem siet, örül, ha minél tovább fen tudja tartani az ifjúság látszatát, mert így joga van a kereteken kívül kötött életre. Az öregek nem veszik komolyan a nyomukba lépő ifjakat és nem látják azok panaszainak jogosultságát. A mai ifjúság ugyanazokat a szavakat használja, mint az öregek, de a szavak javarésze alatt egyebet ért, mint amazok. Különösen az apák tanulásra és előhaladásra buzdító szavainak nincs meg a hitele az ifjúság előtt, mert hiában tanul az ifjú, tanulása által nem tudja elérni azt az állást, amelyet édes apja tanulása által elért. Az öregebb nemzedék gondolkodása analitikus és materialista volt, az ifjúságé szintetikus és spirituális. Az ifjúság művészeti megnyilatkozásait az jellemzi, hogy az ifjúság válsága miatt feladva önmagát, őszintén vallani kezd magáról és mindent elmond, amit magán észlel. Ennek a közlési vágyának mélyebb forrása az önmagától való undorodás is lehet. Az ifjúság társadalma osztálytársadalmi képletet mutat, de azt is meg kell állapítani, hogy az apák is igen gyakran mint külön osztály állanak fiaikkal szemben. Az ifjúságnak ez a társadalma, hogy előnyöket érhes-

sen el, igen gyakran „Alázatos tisztelettel” türi, hogy vele bármit tegyenek, máskor meg passzív rezisztenciával áll az öregekkel szemben. Legérdekesebb az ifjúság vallásáról szóló néhány sor. Mivel az ifjúság az életét alulról biztosítani nem tudó jogtól semmit sem várhat, önként emeli tekintetét felfelé, a vallás felé. Az ifjúság vallása azonban sokkal inkább igény és vágy, mint általános kielégülés. De az ifjúságnak önmaga megtalálására az egyetlen út a felfelé vezető vallás. Végül az ifjúság és pedagogia kérdésében az író legelső megállapítása az, hogy mindenek előtt a pedagógiának kell tudomásul vennie, hogy az ifjúság válságban van. Ma az ifjúsággal szembeni kritika és ítéletkezés a legrosszabb pedagógiai út az ifjúságra való hatásban. Csak a maga felett bűnbánatot tartani tudó pedagógus alkalmas arra, hogy a mai ifjúsághoz termékenyen közelíteni tudjon.

Karácsony Sándor cikke egyik keresztyén ifjúsági lapban jelent meg folytatólagos közlemények alakjában. Ez a vázlatos ismertetés is rámutat arra, hogy az ifjúság iránti milyen nagy szeretet vezeti az író. Gondolataival hivatásos nevelőknek és szülőknek egyaránt szembe kell nézniük, mert erőt és világosságot adnak ifjúságunk nevelésében. Milyen keveset tudunk arról az ifjúságról, amelyiket vezetnünk kell! *L. D.*

Székely Miklós: „A Kis János szenvedései” és „Vizsga előtt” gyermekszindarabok.

Az iskolai év beálltával újra aktualisok lesznek a márkói lelkész avatott tolla alól kikerülő gyermekszindarabok. Ki is tudna a falusi gyermek lelkivilágába jobban belelátni, mint egy vele állandóan foglalkozó lelképásztor, akinek aztán van áldozatos szíve arra is, hogy nekiüljön s látásait formákba öntve lirai vagy drámai alkotásokban közkinccsé tegye. Székely Miklós ezt cselekszi. Ezért fordulunk feléje szeretettel s köszönytük őt szindarabjai megjelenésekor s köszönjük azt azt áldozatot, amely nélkül a mi földünkön ma senki nem szolgálhat.

Székely Miklós pedig szolgálatot végez mindnyájunk számára, amikor kedves darabjait saját költségén nyomdába adja s felajánlja a nevelőknek, tanítóknak: itt van, a gyermekekkel együtt nevesetek, sirjatok, építjétek s tanuljátok megismerni, szeretni a gyermeki lelket. Ő tisztalevegőjű írásaival védi és nevei a gyermeket.

Régebben is jelentek meg szerzőnek kis szindarabjai, mint a Csizmadia, Egy karácsonyfa története, A mosonói gyermekei címűek. Ezek, valamint újabb különkülön füzetben megjelent két művecskéje példányokénti 20 leies árban kaphatók a Minervánál, Ifjú Erdélynél. *A. L.*

A felvidéki ref. egyház ifjúsági Timótheus Szövetsége augusztus végén Komáromban tartotta konferenciáját. A konferencia célja a nemrégiben alakult Timótheus Szövetség alapvető életkérdéseinek tisztázása.

Belgiumban a kivándorolt magyar reformátusok részére nagy missziói gyülekezet alakult. Az egyházak gondozását egyelőre az északfrancibországi Protestáns Misszió látja el.

A Britt és Külföldi Bibliatársulat adde-abedai képviselőjét az olaszok Abessziniából kiutasították.

Uj templomot épít a szatmári ref. egyház. A népes szatmári egyház július 25-én tartott értekezlete kimondotta, hogy adományokból a kültelken új templomot épít. Századokkal ezelőtt a templom helyén már volt ref. templom. Az új templom már ez évben elkészül.

Dr. Csikesz Sándor hittudományi kari egyetemi tanárt választotta meg a debreceni egyetem rektorának. A hittudományi kar dékánja Dr. Révész Imre lett.

A Reformierte Kirchenzeitungot junius hó elején ismét beilították Németországban.

H I R E I N K

Agoston Sándorné halála.

Súlyos gyásszal látogatta meg az Úr a jugoszláviai református egyház püspökét: Agoston Sándort, július 9-én magához szólította szeretett hitvestársát, Tóth Erzsébetet. Ez a haláleset nemcsak a püspök családját borította mély gyászba, hiszen a püspök legbizalmasabb munkatársát, két leánya édesanyját és három unokája nagyanyját veszítették el az elköltözöttben, hanem az egész egész egyházat is: Agoston Sándorné nemcsak a feketicsi gyülekezetnek volt hűséges lelképázmányja, hanem a különböző konferenciákon keresztül az egész egyházkerület legelső szolgáló leánya. Az egyház feketicsi árvaházában pedig egyenesen ő töltötte be az édesanyai szeretet hivatalát.

Agoston Sándor püspök gyászában egész egyházunk mély részvétellel és igaz testvéri együttérzéssel vesz részt. Kérjük az Úr vizsgálatását a megpróbált püspök és egyház számára.

A haláleset alkalmából a család a következő gyászjelentést adta ki:

„Szentléleknek edénye volt ez, Az Istennek képére volt ez, a Krisztus Jézus lakott ebben, Volt Isteni kegyelem ebben.” (Régi halottas ének.) Mély fájdalommal jelentjük a mi nagy szomorúságunkat. Az Urnak alázatos szolgálóleánya, országos egyházunk árvaházának és a feketicsi református egyházközségnek hűséges szolgálója, nekünk mindhaláláig szerető feleségünk, édes anyánk és nagyanyánk, Agoston Sándorné, sz. Tóth Erzsébet, áldásos életének ötvennegyedik, boldog házasságának harmincegyedik évében, tizennyolc hónapi betegség s ebben kilenc hónapi súlyos szenvedés után, folyó hó kilencedikén mennyei Urához költözött. Drága halottunk porsátorát tizenegyedikén, vasárnap délután a feketicsi temetőben helyezük nyugalomra. A temetés tizenöt óra harminc perckor kezdődik. Feketics, ezerkilencszázharminchét július hó tizedikén. Dobos Károly, Keck J. Zsigmond, Dobos Agoston, Dobos Károly, Dobos Péter, Néha Tóth Pál családja, Az árvaház lakói, A feketicsi gyülekezet, Agoston Sándor, Dobos Károlyné, Agoston Ilona, Keck J. Zsigmondné, Agoston Erzsébet. „Biztassd féltelmes szívűnket, Hogy kétségbe ne essünk Halálunknak idején, De nagy bátorsággal vígan A világból kimuljunk: Jövel vizsgálató Szentlélek Isten.” (43. dics. 10. v.)“

Dr. Filep Gyula 1871–1937.

A Református Kórház első igazgató-főorvosa: Filep Gyula egyet. m. tanár f. évi július 12-én hosszas betegség után meghalt. A megboldogult az erdélyi orvostársadalom legkiválóbb szakemberei közé tartozott, mint belgyógyász országszerte elismert szaktekinélly volt. Pályája egyetlenesen emelkedett a legnagyobb kitüntetések között. Korán egyházunk szolgálatába állott. Kolozsvári teológiánk alapítása óta 1927-ig az intézet orvosa és egészségtan tanára Tevékeny részt vett a Ref. Kórház megalapításában, felszerelésében és vezetésében. Hosszú évek alatt összegyűjtött műszereit, orvosi könyveit kórházunknak adományozta. Halála óriási veszteséget jelent nemcsak kórházunknak, hanem az általános magyar orvos-ügynek is.

Budapesten vasárnap ünnepelte a magyar református egyház Szent István emlékezetét. Ezen a vasárnapon minden kálvinista pap a honalapító király alkötéséről szóló a hívekhez és a budapesti reformátusok Kálvin-téri templomában Ravasz László püspök végezte az istentiszteletet, ő mondott prédikációt is.

— Mi — mondotta a püspök — a reformáció népe, meggyőződésünk szerint nem lehetünk jelen olyan ünneplésben, amelynek egyik alapfogaloma, a szentekről való tanítás, egyházunk tanításával ellenkezik. De magyarok vagyunk és keresztyének, ezért megemlékeztünk az első magyar királyról.

István király nagy elhatározásának történelmi háttéréről szót ezután, a nagy lelki küzdelemről, amely gondviselészerűen dőlt el, mikor az országépítő király a nyugati keresztyénséghez és ezáltal Közép-Európa élő művelődésbeli közösségéhez kapcsolta nemzetét.

— Azt kell mondani, — folytatta — amit az Ige mond: szervezetlen életből szervezett létté vált, pogány-keleti világból keresztyén napnyugati nagyhatalommá a magyarság. Ugy kellett keresztyénné lennie a magyarnak, hogy meg ne szűnjön magyarnak lenni s úgy kellett magyarnak maradnia, hogy mégis keresztyénné válhasson. Ez a nagy feszültség István király óta végighúzódik történelmünkön.

István király prófétaágáról, mózesi küldetéséről beszélt ezután a püspök, majd ezeket mondta:

— A legnagyobb király volt a leghívőbb magyar — a leghívőbb magyar volt a legszomorubb és leg-szenvedőbb magyar. Kortársai között a legárvább, a legelhagyottabb! Hitünk szerint szent az az ember, aki nem a maga hasznát, hanem az Isten dicsőségét szolgálja. Az az életkérdés, hogy ez a nemzedék is a mindenkori magyar megérti-e az örök istváni prófécia: magyar nép, szent nemzeté kell lenned! A magyarnak tudnia kell, hogy az ő gazdája Isten... Szent lesz a magyar, ha elfordul minden pogányságtól, cédaságtól és szemérmelenségtől... Ha szant lesz ezen a földön a virág, a csók, a kalász, a csillag, mert mindez Istennek szolgál és Krisztus királyságát építi.

Tokiói protestáns teologia megalapítása. Nem rég avatták fel a 400 000 P. költséggel épített tokiói prot. teologia épületét. Az intézet tanárai mind bennszülött japánok. Jelenleg 100 hallgatója van a tokiói teológiának.

Tilos a hipnotizmus, jóslás, jövőndőlés és spirizmus. A belügyminiszter 5599—937. szám alatt nagyjelentőségű körrendeletet adott ki és hozott tudomásra az ország összes köz-igazgatási és rendészeti hatóságainak szigorú fogantatás végett. E rendelet szerint Románia egész területén szigorúan tilos mindennemű hipnotizis, jövőndőlés, tenyér- és kártya-jóslás, szerencsemondás, varázslás és szeanszokon gyakorolt spirittizmus, vagyis az okkultizmus körébe vágó bármilyen ténykedés s mindezen tárgyú nyilvános mutatóvány és látványosság. Ezen rendelet ellen vétőket szigorúan büntetik.

A bucurești Református Leányotthonban ideiglenesen Bucareștben tartózkodó vagy itt állást, alkalmazást kereső nők átmeneti szállást, diák, hivatalnok s munkás leányok pedig állandó lakást kaphatnak mérsekelt árk mellett.

Leányotthonunk minden vonatkozásban védelmet biztosít úgy a falai közt lakó, mint az általa munkába s alkalmazásba helyezett nőtestvéreinknek. Munkaközvetítő irodája minden délután 4—6 óra közt háztartási alkalmazottak helyszerzésével is foglalkozik.

A munkát keresők saját érdekükben hozzák magukkal munkakönyveiket (Condița, Cărțulia) előző munkaadójuk által kiállított bizonyítványukat.

Egyetemi hallgatóknak már felvételre jelentkezhetnek. Az otthon címe: Str. Teodor Aman 24. A Gara de Nordtól 10 percnyire, a Calea Victoriei felé.

A București Református Nőszövetség.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

„Grafica” könyvnyomda. Cluj, Calea Marechal Foch 38